

Епископски печат

Његово Преосвештенство*
Garland F. Byers, Jr., J.D., D.D.‡
Епископ за народе, по апостолском налогу

Печат је лични знак епископа. Он се ставља на његова писма, његове списе и његове исправе, и стоји на челу ове службе Речи.

Сопствени печат од давнина припада епископској служби. Од првих векова хришћани су печатили печатњацима са хришћанским знамењима; Климент Александријски, пишући око 200. године н. е., саветовао је вернима да на њиховим печатима буде „голуб, или риба, или лађа која хита пред ветром, или музичка лира ... или бродско сидро“.[1] До XII века у целој Цркви постао је утврђени обичај да епископи имају сопствени печат.[2] Такав печат у сликама приказује оно што је епископу најважније и подсећа га на то током целе његове службе.

Тако је и са овим печатом. Сваки његов елемент има лично значење за епископа у његовом сопственом позиву ка Христу. Иза њега стоји једна прича; та прича овде није испричана, али је епископу позната и само је његова. Значење сваког елемента изложено је у наставку, са местима из Светог писма на којима почива.

САДРЖАЈ

Златни крст Зраци светлости Свето писмо Муње Змај Земаљска кугла

Златни крст

У средишту печата стоји крст Исуса Христа. На њему је Он победио смрт и задобио живот вечни свима који у Њега верују. Својим страдањем, распећем, смрћу и васкрсењем Он је платио дуг греха који је човек дуговао Богу од пада у Едемском врту.

> *„Зато, као што кроз једног човека дође на свет грех, и кроз грех смрт, и тако смрт уђе у све људе, јер сви сагрешише.“*
>
> Рим. 5:12

> *„Који грехе наше сам изнесе на телу свом на дрво, да за грехе умремо, и за правду живимо; ког се раном исцелисте.“*
>
> 1. Пт. 2:24

Крст је знак те победе. На њему је Христос избрисао „писмо уредбе која беше против нас, ... прикова га на крсту; И свукавши поглаварства и власти изведе их на углед слободно, и победи их на њему“ (Кол. 2:14–15). Обећање крста јесте живот без краја: „Јер Богу тако омиле свет да је и Сина свог Јединородног дао, да ниједан који Га верује не погине, него да има живот вечни“ (Јн. 3:16).

Крст такође објављује да су они који у Њега верују већ задобили ту победу:

> *„Где ти је, смрти, жалац? Где ти је, пакле, победа?... А Богу хвала који нам даде победу кроз Господа нашег Исуса Христа.“*
>
> 1. Кор. 15:55, 57

Они ће с Њим царовати довека у Његовом Царству: „Ако трпимо, с Њим ћемо и царовати“ (2. Тим. 2:12), и „цароваће ва век века“ (Отк. 22:5).

Крст је од злата да би показао да очишћује хришћанина. Крв Исусова је као огањ који претапа: „крв Исуса Христа, Сина Његовог, очишћава нас од сваког греха“ (1. Јн. 1:7). Као што се злато очишћује у огњу, тако се хришћанин очишћује од сваког греха. О Господу је писано да је „Он као огањ ливчев ... И

сешће као Онај који лије и чисти сребро, очистиће синове Левијеве, и претопиће их као злато и сребро“ (Мал. 3:2–3).

Хришћани се понекад суочавају с искушењима и невољама. Њих треба схватити као злато које се куша у огњу, да би они који остану верни крсту имали живот вечни:

> *„Коме радујте се, премда сте сад мало (где је потребно) жалосни у различним напастима, Да се кушање ваше вере много вредније од злата пропадљивог које се куша огњем нађе на хвалу и част и славу, кад се покаже Исус Христос.“*
>
> 1. Пт. 1:6–7

> *„Али Он зна пут мој; кад ме окуша, изаћи ћу као злато.“*
>
> Јов 23:10

Сам Господ саветује: „Саветујем те да купиш у мене злато жежено у огњу, да се обогатиш“ (Отк. 3:18). Вернима обећава: „Буди веран до саме смрти, и даћу ти венац живота“ (Отк. 2:10).

Зраци светлости

Зраци светлости који сијају иза крста означавају да је крст светлост света. Господ је рекао: „Ја сам видело свету: ко иде за мном неће ходити по тами, него ће имати видело живота“ (Јн. 8:12).

Зраци такође означавају да су они који иду за Христом синови светлости. „Док видело имате верујте видело, да будете синови видела“ (Јн. 12:36). „Јер сте ви сви синови видела и синови дана: нисмо ноћи нити таме“ (1. Сол. 5:5). „Јер бејасте некада тама, а сад сте видело у Господу: као деца видела живите“ (Еф. 5:8).

Хришћани треба да буду светиљка свету, сваки од њих по један зрак те светлости:

> *„Ви сте видело свету; не може се град сакрити кад на гори стоји. Нити се ужиже свећа и меће под суд него на свећњак, те светли свима који су у кући. Тако да се светли ваше видело пред људима, да виде ваша добра дела, и славе Оца вашег који је на небесима.“*
>
> Мт. 5:14–16

То чине тако што примају присуство Светога Духа и допуштају Духу који је у њима да засија кроз њихов живот. Тада светлост истине сија из њиховог живота, и тај живот постаје жива жртва: „Молим вас, дакле, браћо, милости Божије ради, да дате телеса своја у жртву живу, свету, угодну Богу; то да буде ваше духовно богомољство“ (Рим. 12:1). Тада други могу погледати хришћане и видети да су другачији, „прави и цели, деца Божја без мане усред рода неваљалог и поквареног, у коме светлите као видела на свету“ (Флп. 2:15). Хришћани су светлост света зато што иду за Светлошћу света, за самим човеком Исусом, који је Христос.

Свето писмо

Свето писмо је правило и путоводитељ вере, непогрешива реч Божија:

> *„Све је писмо од Бога дано, и корисно за учење, за карање, за поправљање, за поучавање у правди, Да буде савршен човек Божји, за свако добро дело приправљен.“*
>
> 2. Тим. 3:16–17

Оно је дато хришћанину да се њиме служи као мачем, „мач духовни који је реч Божија“ (Еф. 6:17):

> *„Јер је жива реч Божија, и јака, и оштрија од сваког мача оштрог с обе стране, и пролази тја до растављања и душе и духа, и зглавака и мозга, и суди мислима и помислима срца.“*
>
> Јевр. 4:12

Тако се њиме служио и сам Господ. Када је Исус одведен у пустињу „да Га ђаво куша“, на свако искушење одговорио је писаном речју:

- „Писано је: Не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божјих.“ (Мт. 4:4)
- „Али и то стоји написано: Немој кушати Господа Бога свог.“ (Мт. 4:7)
- „Иди од мене, сотоно; јер стоји написано: Господу Богу свом поклањај се и Њему једино служи.“ (Мт. 4:10)

Тада Га ђаво остави (Мт. 4:11).

Свето писмо је мерило по коме хришћанин живи свој живот: „Реч је Твоја жижак нози мојој, и видело стази мојој“ (Пс. 119:105); „реч је Твоја истина“ (Јн. 17:17). Оно остаје довека: „Довека је, Господе, реч Твоја утврђена на небесима“ (Пс. 119:89); „Небо и земља проћи ће, али речи моје неће проћи“ (Мт. 24:35).

Оно за сва времена бележи како верник може задобити живот вечни: „А ова се написаше, да верујете да Исус јесте Христос, Син Божји, и да верујући имате живот у име Његово“ (Јн. 20:31). И оно прославља Бога и Његовог Јединородног Сина, Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа: „Прегледајте писма, јер ви мислите да имате у њима живот вечни; и она сведоче за мене“ (Јн. 5:39).

Муње

Млазеви светлости који излазе из Светог писма и увијају се око змаја и света јесу муње. Оне исходе из речи Божије и рањавају змаја. Реч Божија је најмоћнија сила у васиони: „Није ли реч моја као огањ, говори Господ, и као маљ који разбија камен?“ (Јер. 23:29). Свето писмо говори о муњама Господњим које излазе против Његових непријатеља: „... силу муња, и расу их“ (Пс. 18:14); „Севни муњом, и разагнај их; пусти стреле своје, и распи их“ (Пс. 144:6).

Када хришћанин изговара реч Божију, она је болна за непријатеља и погађа га као муња. Када су се седамдесеторица вратила с радошћу говорећи: „И ђаволи нам се покоравају у име Твоје“, Господ им је одговорио:

> *„Ја видех сотону где спаде с неба као муња. Ево вам дајем власт да стајете на змије и на скорпије и на сваку силу непријатељску, и ништа вам неће наудити.“*
>
> Лк. 10:18–19

Муња погађа самог змаја – „стара змија, која се зове ђаво и сотона, која вара сав васиони свет“ (Отк. 12:9) – и погађа оне који иду за њим. Она удара у духовном свету, „јер наш рат није с крвљу и с телом, него с поглаварима и властима, и с управитељима таме овог света, с духовима пакости испод неба“ (Еф. 6:12), и по целом свету, где он делује. Тако су га свети победили „крвљу Јагњетовом и речју сведочанства свог“ (Отк. 12:11), и тако је сваком вернику обећано: „противите се ђаволу и побећи ће од вас“ (Јак. 4:7).

Змај

Змај симболизује сотону, кога Свето писмо често назива аждахом: „И ухвати аждаху, стару змију, која је ђаво и сотона“ (Отк. 20:2).

Обавијен је око света зато што Свето писмо бележи да је он бог овога света: „бог света овог ослепи разуме неверника, да им не засветли видело јеванђеља славе Христове, који је обличје Бога“ (2. Кор. 4:4). Господ га је назвао „кнез овог света“ (Јн. 12:31), а апостол Јован је написао да „сав свет лежи у злу“ (1. Јн. 5:19). Он држи овај пали свет много више него што хришћанин зна или разуме. Још од пада у Едемском врту његов зли утицај допире до свега са чим се хришћанин из дана у дан сусреће. О њему је писано: „... по кнезу који влада у ветру, по духу који сад ради у синовима противљења“ (Еф. 2:2), и: „супарник ваш, ђаво, као лав ричући ходи и тражи кога да прождере“ (1. Пт. 5:8).

Змај се пропиње према крсту да би показао отворени пркос ђавола према речи Божијој. То показује његово одбацивање Бога, Његовог Христа и свега што је свето, и његову очигледну намеру да се супротстави свему што је Бог покренуо од почетка времена. Изнад свега, то показује његову намеру да уништи људски род, створен по образу и подобију Божијем: „И створи Бог човека по обличју свом, по обличју Божјем створи га; мушко и женско створи их“ (1. Мој. 1:27). За њега је Господ рекао: „Он је крвник људски од почетка, и не стоји на истини; јер нема истине у њему“ (Јн. 8:44). „Разгневи се змија на жену, и отиде да се побије са осталим семеном њеним, које држи заповести Божије и има сведочанство Исуса Христа“ (Отк. 12:17).

Он истрајава у том пркосу, са својом отпалом војском и са злим људима у свету који иду за њим, све док не буде бачен у језеро огњено, заједно са свима својим следбеницима, како бележи Књига Откривења:

> *„И ђаво који их вараше би бачен у језеро огњено и сумпорито, где је звер и лажни пророк; и биће мучени дан и ноћ ва век века.“*
>
> Отк. 20:10

> *„Идите од мене проклети у огањ вечни приправљен ђаволу и анђелима његовим.“*
>
> Мт. 25:41

Земаљска кугла

Земаљска кугла има сопствено значење, независно од змаја који је обавијен око ње. Она је земља, творевина Божија. Када је Бог довршио Своје дело, „погледа Бог све што је створио, и гле, добро беше веома“ (1. Мој. 1:31).

Земља је дата човеку божанским налогом:

> *„И благослови их Бог, и рече им Бог: Рађајте се и множите се, и напуните земљу, и владајте њом, и будите господари од риба морских и од птица небеских и од свих звери што се миче по земљи.“*
>
> 1. Мој. 1:28

> *„Небо је небо Господње, а земљу је дао синовима човечијим.“*
>
> Пс. 115:16

Човек је изгубио ту власт када је у Едемском врту био непослушан Богу и јео од забрањеног плода: „земља да је проклета с тебе“ (1. Мој. 3:17).

Христос заповеда Својим следбеницима да Га слушају: „Ако имате љубав к мени, заповести моје држите“ (Јн. 14:15). Он је послао Своје апостоле свим народима:

> *„Идите дакле и научите све народе крстећи их ва име Оца и Сина и Светог Духа, Учећи их да све држе што сам вам заповедао.“*
>
> Мт. 28:19–20

Послао их је да би овај свет био искупљен и поново измирен с Богом, тако да човек влада земљом онако како је Бог првобитно наменио. Јер „... ће се и сама твар опростити од ропства распадљивости на слободу славе деце Божије“ (Рим. 8:21).

О томе говори Молитва Господња: „Да дође царство Твоје; да буде воља Твоја и на земљи као на небу“ (Мт. 6:10). Овим речима сам Исус објављује да Бог хоће да земља буде враћена у поредак који је Он првобитно наменио. Њено обнављање значи да је ђаво, сотона, побеђен речју Божијом и жртвом Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа. Тада „поста царство света Господа нашег и Христа Његовог, и цароваће ва век века“ (Отк. 11:15). Искупљени ће рећи: „и цароваћемо на земљи“ (Отк. 5:10).

Овај симбол на печату подсећа сваког хришћанина на дужност да Царство Божије учини видљивим на земљи. Исус је проповедао: „Покајте се, јер се приближи царство небеско“ (Мт. 4:17), и послао је Своје ученике да говоре: „Приближи се к вама царство Божије“ (Лк. 10:9). Где је Исус присутан, присутно је и Царство. Тако ће бити и у дан Његовог тријумфа над змајем, када човек поново буде владао земљом онако како је Бог првобитно наменио.

Олујни облаци и узбуркане воде

Олујни облаци представљају ветар, који је овде Свети Дух. Сам Господ је Духа упоредио с ветром: „Дух дише где хоће, и глас његов чујеш, а не знаш откуда долази и куда иде; тако је сваки човек који је рођен од Духа“ (Јн. 3:8). На Педесетницу Дух је дошао „као дување силног ветра“ (Дап. 2:2). У почетку „дух Божји дизаше се над водом“ (1. Мој. 1:2).

Када се хришћанин служи речју Божијом и мује у духу погађа змију и њене следбенике, Свети Дух се креће као свети ветар и бура. То кретање потреса саме воде земље, јер „глас је Господњи над водом, Бог славе грми, Господ је над водом великом“ (Пс. 29:3). Целу земљу дотиче верникова вера у реч Божију и његово служење њоме као мачем. Када се њоме исправно служи, Свети Дух делује у слави, сили и власти. Тако је било са раном Црквом: „И пошто се они помолише Богу затресе се место где беху сабрани, и напунише се сви Духа Светог, и говораху реч Божју са слободом“ (Дап. 4:31).

Олујни облаци и узбуркане воде одазивају се хришћанину: његовом служењу речју Божијом и његовом призивању Светога Духа у вери у Исуса Христа, Господа и Спаситеља нашег. Сам Господ „запрети ветру, и рече мору: Ћути, престани. И утоли ветар, и постаде тишина велика“, а Његови ученици су питали: „Ко је Овај, дакле, да Га и ветар и море слушају?“ (Мк. 4:39, 41). Исту власт Он је обећао онима који верују:

> *„Јер вам заиста кажем: ако ко рече гори овој: Дигни се и баци се у море, и не посумња у срцу свом, него узверује да ће бити као што говори: биће му шта год рече.“*
>
> Мк. 11:23

Зато, иако се за свет каже да лежи под ђаволовом влашћу, реч Божија тријумфује. Она хришћанину даје власт над оним што је човек у паду у Едемском врту препустио сотони. Речју Божијом, драгоценом крвљу и жртвом Исуса Христа и Његовом влашћу верник је враћен на своје право место.

Када изговара божанску реч Светог писма, сама земља се одазива, а Свети Дух је средство тог одзива. Дух даје силу хришћаниновој молитви: „сам Дух моли се за нас уздисањем неисказаним“ (Рим. 8:26). Дух даје силу и његовим заповестима у Духу, чак и над оним што је било изгубљено, толика је слава Исуса Христа, Господа и Спаситеља нашег: „Ако шта заиштете у име моје, ја ћу учинити“ (Јн. 14:14).

Свето писмо бележи Господње речи: „Даде ми се свака власт на небу и на земљи“ (Мт. 28:18). Они који верују у Христа добијају приступ тој сили кроз драгоцену крв Јагњета и кроз своју веру у Њега.

Боје: плаво поље и златна бордура

Плаво поље је небо. Од почетка човек подиже поглед ка небу када говори Богу: „К Теби подижем очи своје, који живиш на небесима“ (Пс. 123:1). Господ је учио Своје ученике да се моле: „Оче наш који си на небесима, да се свети име Твоје“ (Мт. 6:9).

Плава боја представља небеске пределе у које хришћанин улази молитвом и мољењем. То је место престола Божијег: „Овако вели Господ: Небо је престо мој и земља подножје ногама мојим“ (Иса. 66:1). Тај престо хришћанину је невидљив и несазнатљив, али он ка њему гледа у вери кроз Христа Исуса, „јер по вери живимо, а не по гледању“ (2. Кор. 5:7). Он приступа „слободно к престолу благодати, да примимо милост и нађемо благодат за време кад нам затреба помоћ“ (Јевр. 4:16).

„Шта је тајно оно је Господа Бога нашег, а јавно је наше и синова наших довека“ (5. Мој. 29:29). Човеку је дато довољно знања да осигура своје спасење. Оно долази кроз писану реч Светог писма, „света писма, која те могу умудрити на спасење у Христу Исусу“ (2. Тим. 3:15). Оно долази и кроз поуку, учење и пример Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа.

Када хришћанин уздигне своје срце у молитви, оно се узноси на небо, у плаветнило које представља небеске пределе: „Подигнимо срце своје и руке к Богу на небесима“ (Плач. 3:41). „Нек изађе молитва моја као кад пред лице Твоје, дизање руку мојих као принос, вечерњи“ (Пс. 141:2). „И дим од кађења у молитвама светих изиђе од руке анђелове пред Бога“ (Отк. 8:4).

Златна бордура говори о очишћењу хришћанина, као што је изложено горе, код златног крста. Вера у Исуса Христа и у силу Његове крви јесте огањ који претапа човека, као што се злато претапа у огњу. „Ту ћу трећину метнути у огањ, и претопићу их како се претапа сребро, и окушаћу их како се куша злато, они ће призвати име моје, и ја ћу им се одазвати“ (Зах. 13:9). Овде злато представља

претопљеног хришћанина, који потпуно верује Исусу Христу и уздаје се у Њега, „Цар над царевима и Господар над господарима“ (Отк. 19:16).

Натпис

Око бордуре тече натпис „GARLAND F. BYERS, JR. ✠ EPISCOPUS“. Име показује да је печат епископов лични. *Episcopus* је латинска реч за епископа. Потиче од грчке речи *episkopos*, „надзорник“, коју је употребио свети Павле када је давао налог старешинама у Ефесу:

> *„Пазите дакле на себе и на све стадо у коме вас Дух Свети постави владикама да пасете цркву Господа и Бога коју стече крвљу својом.“*
>
> Дап. 20:28

Име и звање заједно означавају да епископ учествује у духовном рату који се води из дана у дан: „Јер оружје нашег војевања није телесно, него силно од Бога на раскопавање градова“ (2. Кор. 10:4). Он је члан Божије управе, хиротонисан за епископа и обавезан да објављује истинито учење и да не ћути. Јер „владика треба да је без мане, као Божји пристав; ... који се држи верне речи по науци, да буде кадар и саветовати са здравом науком, и покарати оне који се противе“ (Тит 1:7, 9).

Ћутање би се урачунало у грех: „Јер који зна добро чинити и не чини, грех му је“ (Јак. 4:17). Господ је опоменуо стражара који види мач где долази, а не затруби у трубу: „али ћу крв његову искати из руке стражареве“ (Јез. 33:6). Свети Павле је рекао: „тешко мени ако јеванђеља не проповедам“ (1. Кор. 9:16).

Натпис подсећа на причу о талантима (Мт. 25:14–30). Један господар је пред полазак на пут предао своје имање слугама, и двојица од њих су трговали и удвостручили оно што им је дато. Свакоме од њих господар је рекао: „Добро, слуго добри и верни! У малом био си ми веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост господара свог“ (Мт. 25:21). Трећи је свој таланат сакрио у земљу, и господар му је одговорио: „Зли и лењиви слуго“ (Мт. 25:26). Прича подсећа епископа на његову свечану обавезу:

- да проповеда Јеванђеље Исуса Христа онако како га разуме;
- да се залаже за оно што је исправно и праведно пред Богом; и
- да буде добар и веран слуга Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа.

Епископ не зна зашто је позван. Он зна само да је позван, и та чињеница сама по себи даје му власт и одговорност. „Ви мене не изабрасте, него ја вас изабрах, и поставих вас да ви идете и род родите; и да ваш род остане“ (Јн. 15:16). „Јер се Бог неће раскајати за своје дарове и звање“ (Рим. 11:29). Од онога коме је много дато, много се и тражи: „Коме је год много дано много ће се искати од њега“ (Лк. 12:48).

Мали крстови уз епископово име и реч *Episcopus* означавају да је он епископ крста, епископ у Цркви Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа. Они показују у каквом односу према Христу стоје и његово име и његова служба. „Ја Боже сачувај да се чим другим хвалим осим крстом Господа нашег Исуса Христа, кога ради разапе се мени свет, и ја свету“ (Гал. 6:14). Епископ дугује верност Христу и Богу изнад свега. Крстови представљају ту послушност, која се дугује једино Богу:

> *„Ко хоће да иде за мном нека се одрече себе и узме крст свој и иде за мном.“*
>
> Лк. 9:23

> *„Нико не може два господара служити.“*
>
> Мт. 6:24

> *„Већма се треба Богу покоравати неголи људима.“*
>
> Дап. 5:29

Девиза

Девиза *Euntes in Mundum Universum*, „Идући по свему свету“, исписана је у злату печата. Исписана је у злату зато што је епископ, прописно хиротонисан, претопљен огњем Светога Духа и примио свети чин. Тај свети чин сада на њега полаже одговорност за ширење Јеванђеља далеко тежу од оне коју је раније носио. Тај огањ се изнова распаљује при сваком светотајинском чину који он врши. Као што је свети Павле писао Тимотеју: „да подгреваш дар Божји који је у теби како сам метнуо руке своје на тебе“ (2. Тим. 1:6).

Те речи су налог апостола и њихових наследника, епископа. Оне су Христова сопствена заповест:

> *„Идите по свему свету и проповедите јеванђеље сваком створењу.“*
>
> Мк. 16:15

Реч Божија и Јеванђеље Исуса Христа треба проповедати и учинити доступним свим народима света: „И проповедиће се ово јеванђеље о царству по свему свету за сведочанство свим народима“ (Мт. 24:14). Зато епископ носи назив Епископ за народе. Христов налог из Мк. 16:15 захтева од сваког ко је позван у Његову службу да иде по свему свету и проповеда Јеванђеље сваком створењу.

У прошлим вековима то је значило телесно присуство: путовање, одлажење и ширење речи Божије. У садашњем веку то за епископа значи и писање и објављивање речи Божије и истинитог учења и њихово стављање на располагање на светској мрежи (World Wide Web), да их сви народи читају ако то изаберу. „Пиши утвару, и да буде разговетно на плочама да се лако чита“ (Авак. 2:2). „Како ће чути без проповедника?“ (Рим. 10:14).

Прихватити реч Божију и Исуса Христа јесте лични избор и никоме се не сме наметати. „Изаберите себи данас коме ћете служити“ (Ис. Нав. 24:15). „И ко хоће нека узме воду живота за бадава“ (Отк. 22:17). Господ говори: „Ко чини неправду, нека чини још неправду; и ко је поган, нека се још погани; и ко је праведан, нека још чини правду; и ко је свет нека се још свети“ (Отк. 22:11).

Дело и задатак епископа јесте да реч Божију и Јеванђеље Исуса Христа изложи подједнако пред вернима и неверујућима. Код верника вера може бити поново распаљена, оснажена и учвршћена, као што је Господ заповедио Петру: „ти кад год обративши се утврди браћу своју“ (Лк. 22:32). Неверујућег пак може привести вери у Исуса Христа, Господа и Цара, „тако, дакле, вера бива од проповедања, а проповедање речју Божијом“ (Рим. 10:17).

Напомене

1 Климент Александријски, *Педагог*, књ. 3, гл. 11.

2 *Encyclopædia Britannica*, s.v. „sigillography“.

Euntes in Mundum Universum: „Идите по свему свету“ (Мк. 16:15, превод Даничић–Караџић).